

Uvod k razpravam

Napovedana prva letošnja tematska številka Sodobne pedagogike z naslovom *Vpliv socialnih in kulturnih razlik na šolsko uspešnost* se je vsebinsko in časovno ujela s posvetom *Upoštevanje drugačnosti – korak k šoli enakih možnosti* ter z izdajo posebne številke Sodobne pedagogike. Posledica sorodnosti tem je bila, da so se pisci razprav večinoma odločali svoje teme predstaviti na posvetu in jih objaviti v posebni številki Sodobne pedagogike. Kljub temu pa smo dobili dva prispevka, napisana posebej za našo napovedano tematsko številko, zato se redna in posebna izdaja tudi dopolnjujeta.

Prvi prispevek, ki je pisan na našo razpisano temo, so napisali *Mojca Peček, Ivan Čuk* in *Irena Lesar* in ima naslov *Šola in ohranjanje družbene razslojenosti – učni uspeh in vpis osnovnošolcev na srednje šole glede na izobrazbo staršev*. Razprave o vplivu socialno-ekonomskega statusa družine na napredovanje učencev sicer niso nove, so pa vedno aktualne in mnogokrat tudi podlaga za sprejemanje pedagoških in šolskopolitičnih ukrepov.

Prikazane so ugotovitve raziskave, opravljene na generaciji osnovnošolcev v obdobju 1984–1997. Te kažejo, da naša osnovna šola večinoma ohranja razlike med učenci, ki izhajajo iz izobrazbe njihovih staršev. Delež učencev, ki tej zakonitosti uide, ni velik, zato raziskava potrjuje ugotovitve o bistvenem vplivu socialno-kulturnih dejavnikov na učni uspeh in napredovanje učencev. Na koncu predlagajo tudi organizacijske in pedagoške ukrepe, ki bi prispevali k zmanjševanju razlik med učenci glede na njihov socialno-ekonomski status.

Dr. Sonja Novak Lukanovič v uvodu prispevka z naslovom *Percepcija učnja jezika večine in manjšine na narodnostno mešanih območjih v Sloveniji* naveda različne vsebine in koncepte, ki danes zaznamujejo pojem multikulturalizma, posebno pozornost pa potem posveti vprašanju jezika in izobraževanja v večkulturnih okoljih. Ugotavlja, da v etnično heterogenih družbah obravnavanje različnosti največkrat povežemo z obravnavanjem odnosa med večinsko in manjšinsko oziroma med dominantno in nedominantno skupnostjo. Kultura – in z njo jezik – je le ena od možnih vsebin, ki definira različnost v družbi. Na podlagi izbranih empiričnih podatkov dolgoletnega raziskovanja izpostavlja stališča prebivalcev narodnostno mešanih območij v Sloveniji (Obala in Prekmurje) do posameznih jezikov – jezika večine (slovenskega jezika) in jezika manjšine (italijanskega oz. madžarskega) ter stališča prebivalcev do dvojezičnega izobraževanja.

France Strmčnik v prispevku *Znanstvenostorilnostna ali učencu prilagojena šola* z didaktično-metodičnega vidika obravnava trende v smeri znanstvenostorilnostne šole in šole po meri učencev. Pri obeh so ugotovljene pozitivne in negativne značilnosti. Ugotavlja, da je vsaka od njiju nesprejemljiva, če je izpeljana v svojem ekstremu, in da sta obe dobrodošli, če z združenimi prednostmi

presežeta slabosti. V okviru učencem prilagojene šole je več pozornosti namenjene učni diferenciaciji in zamisli, naj bi o njej odločale šole same. V tem kontekstu se dotika tudi celodnevne šole, ki smo ji lani posvetili tudi posebno tematsko številko Sodobne pedagogike. Piše, da mora šola v današnjih razmerah labilnih vrednot, krize osmišljanja in orientiranja, negotove prihodnosti za mlade, odpovedovanja klasičnih socializacijskih dejavnikov, npr. družine, postati stvaren življenjski prostor za mlade, z zelo razvitimi izobraževalnimi, vzgojnimi in socializacijskimi funkcijami. Danes je že jasno, da šola le s poldnevnim delovanjem teh pričakovanj ne zmore. V tem pogledu ima dve možnosti: ali se preoblikuje v obvezno celodnevno učno organizacijo, se pravi s celodnevnim poukom, ali pa ostane v bistvu dopoldnevna, popoldne pa se obvezno odpre in ponuja učencem ter mladim sploh neobvezne raznolike učne in prostočasne dejavnosti. Obe možnosti imata prednosti in pomanjkljivosti.

Mihaela Zavašnik in *Karmen Pižorn* sta raziskovali *Povratni učinek nacionalnih tujejezikovnih preizkusov* znanja in zmožnosti, ki je v slovenski pedagoški, znanstveni in strokovni literaturi še povsem neraziskano področje. Veliko je o tem samo deduktivnega sklepanja in ugibanja. V tem prispevku avtorici najprej umestita in opredelita pojem z vsemi njegovimi podmenami, predstavita možnosti empiričnega raziskovanja povratnega učinka in kritično razpravljata o obstoječih tujih študijah, ki obravnavajo omenjeni pojem. Dotakneta se tudi vprašanja, kako kar najbolj zagotoviti pozitiven povratni učinek. Prispevek utemeljuje potrebo po empirično podprtih raziskavah o povratnem učinku treh najpomembnejših preizkusov zunanjega preverjanja angleškega jezika v Sloveniji, tj. splošne in poklicne mature ter nacionalnih preizkusov znanja ob koncu osnovne šole.

Marko Strle obravnava *Metakognitivni pristop k ugotavljanju in obravnavanju selektivne pozornosti*. Prispevek je psihološko zasnovan z zanimivimi pedagoškimi implikacijami. Narejena empirična raziskava je namreč ugotovila, da so učenci, ki so bili vključeni v eksperimentalno skupino in so izvajali metakognitivni trening, pozneje pozorneje sledili navodilom pred reševanjem testov, bolj so se osredotočili na ciljni dražljaj in racionalneje izkoristili čas reševanja. S tem avtor utemeljuje tudi potrebo po uvajanju posebnih treningov na različnih predmetnih področjih.

Petra Wagner v prispevku *Pravica do izobraževanja med prestajanjem zaporne kazni na Švedskem, Danskem in pri nas* analizira, kako je izobraževanje zapornikov in zapornic opredeljeno v različnih mednarodnih dokumentih in zakonih Republike Slovenije in v dveh skandinavskih državah. Našo zakonodajo je primerjala z zakonodajo skandinavskih držav, ker v strokovni javnosti velja, da so te države ene izmed najrazvitejših na področju vseživljenjskega učenja pa tudi ponudbe in organiziranosti izobraževanja za ljudi na prestajanju zaporne kazni.

Mateja Pšunder v prispevku obravnava zlasti za učitelje zanimivo in aktualno temo o *načelih disciplinskega pristopa*, kot jih obravnavajo nekateri avtorji. Razpravlja o načelu spoštovanja učencev ali vzajemnega spoštovanja, omogočanja aktivnega sodelovanja učencev, združevanja pravic, odgovornosti in

pravil, o načelu skladnosti pristopa s pričakovanji širše družbene skupnosti in šolsko politiko, o sodelovanju s starši, preventivne ter korektivne discipline.

Petra Mrvar predstavlja *Kratko, k rešitvam usmerjeno svetovanje v okviru šolskega svetovalnega dela*, ki je lahko v nekaterih primerih prav tako učinkovito kot kateri koli drugi pristopi k individualnemu svetovanju. Prikaz je logičen, sistematičen. Pojasni teoretična izhodišča, iz katerih v nadaljevanju izpeljuje značilnosti, vlogo svetovalca, vlogo svetovanca, odnos med njima, tehnike in nazadnje na podlagi tujih raziskav še uspešnost te metode svetovanja.

Skratka, ta številka Sodobne pedagogike zopet prinaša strokovno in znanstveno zanimive razprave.

Dr. Metod Resman